

**SPRAWOZDANIE Z GMINNEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA ŁOWICZA
NA LATA 2020 - 2023
ZA LATA 2022 - 2023**

*Sporządził:
Inspektor Wydziału Spraw Komunalnych
Urzędu Miejskiego w Łowiczu*

Piotr Kosiorek

Łowicz, październik 2024 r.

Spis treści:

1. Podstawa prawna wykonania sprawozdania.....	3
2. Cel i zakres opracowania.....	4
3. Okres czasowy obejmujący sprawozdanie.....	4
4. Realizacja celów, kierunków i działań wskazanych w Programie.....	4
5. Obiekty i obszary reprezentatywne na terenie miasta Łowicza.....	55
6. Środki finansowe uzyskane na realizację Programu.....	55
7. Podsumowanie.....	57

1. Podstawa prawna wykonania sprawozdania

Aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Powyższa ustawa nakłada na Burmistrza sporządzenie na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami ma na celu, w szczególności:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wywiązując się ustawowego obowiązku, Rada Miejska w Łowiczu Uchwałą Nr XXIII/202/2020 z dnia 28 maja 2020 roku przyjęła „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020 – 2023”.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) z realizacji programu Burmistrz sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Cel i zakres opracowania

Celem opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020-2023 jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego, a przez to zachowanie piękna krajobrazu kulturowego. Program ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Miasta Łowicza. Wskazane w Programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy miasta, którzy bezpośrednio odczuwają efekty jego wdrażania. Poprzez działania edukacyjne, realizacja Programu może budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości oraz zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020-2023 wytycza kierunki działań i na tej podstawie określa poszczególne zadania do realizacji w ramach tego Programu.

Głównym celem niniejszego sprawozdania jest analiza i ocena realizacji celów i działań zapisanych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020 – 2023. Zamierzeniem opracowywanego sprawozdania jest ponadto zestawienie działań na rzecz zachowania i ochrony cennego dziedzictwa kulturowego oraz kreowania wartości i walorów miasta Łowicza. W tym celu dokonano opisu kierunków działań oraz zadań ujętych w Programie.

3. Okres czasowy obejmujący sprawozdanie

Sprawozdanie z Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020 – 2023 obejmuje okres sprawozdawczy za lata 2022 - 2023.

4. Realizacja priorytetów, kierunków działań i zadań wskazanych w Programie

Celem podjęcia wieloletnich i kompleksowych działań jest poprawa stanu obiektów zabytkowych, ale także ochrona dziedzictwa kulturowego i budowanie tożsamości regionalnej, jak również promowanie dotychczasowego dorobku lokalnej społeczności wśród mieszkańców Miasta, ale także wśród turystów odwiedzających Łowicz. Gminny Program Opieki

nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020 – 2023 określa następujące priorytety realizacji Programu:

- **Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego;**
- **Priorytet II. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego;**
- **Priorytet III. Promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.**

W ramach powyższych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie określono poszczególne zadania, których realizację opisano poniżej.

Priorytet I

Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego

Kierunek działań

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

Zadania

- *Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych*

Miasto Łowicz

Mając na uwadze tworzenie i umacnianie więzi społeczności lokalnej oraz upowszechnianie wiedzy na temat zagłady Żydów w gettach na terenie okupowanej przez Niemcy Polski, Miasto Łowicz, w dniu 21.11.2023 r. zawarło pisemne Porozumienie z Instytutem Pamięci Narodowej – Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz Muzeum Getta Warszawskiego, że będą współdziałać przy realizacji zadania polegającego na trwałym upamiętnieniu polskich współobywateli żydowskiego pochodzenia zamordowanych przez Niemców podczas II wojny światowej. Upamiętnienie ma być zlokalizowane na ścianie budynku w formie Macewy Pamięci przy ul. Podrzecznej 18 w Łowiczu i ma być zrealizowane do 29 lutego 2024 r. Wartość zadania oszacowano na 54 000,00 zł i ma być sfinansowane ze środków IPN oraz Muzeum Getta Warszawskiego. Miasto zobowiązało się do dbania o stan Upamiętnienia i jego godnego prezentowania w przestrzeni publicznej, w szczególności dokonywania oceny stanu bezpieczeństwa oraz przeprowadzania konserwacji i remontów. Miasto Łowicz, w dniu 08.01.2023 r. zwróciło

się z wnioskiem do Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wydanie pozwolenia o umieszczenie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków na montaż pomnika upamiętniającego ofiary Holokaustu w postaci macewy pamięci na elewacji budynku zlokalizowanego w Łowiczu, przy ul. Podrzecznej 18. Pismem z dnia 20.12.2023 r. Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków pozytywnie zaopiniował planowane zamierzenie budowlane.

W latach 2023 – 2024 Miasto Łowicz przeprowadziło prace remontowe dotyczące wydzielenia pomieszczenia pod biuro podawcze wraz z przestrzenią dla interesantów z pomieszczeń biurowych znajdujących się na parterze w budynku Ratusza w Łowiczu. Wartość zadania wyniosła 289 879,65 zł i została sfinansowana z budżetu miasta.

Na terenie miasta na bieżąco prowadzone są prace rewitalizacyjne i remontowe zabytkowych kamienic przez prywatnych właścicieli.

Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Łowiczu

W latach 2021 - 2022 ZGM w Łowiczu przeprowadził remont pokrycia dachowego na budynku przy ul. Tkaczew 13 (fotografia poniżej). Wartość prac wyniosła 29 990,49 zł i została sfinansowana z budżetu miasta Łowicza.

Dom przy ul. Tkaczew 13 w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

W latach 2022 - 2023 ZGM w Łowiczu przeprowadził remont elewacji zewnętrznej budynku przy ul. Świętojańskiej 2 (fotografia poniżej). Wartość prac wyniosła 46 263,54 zł i została sfinansowana z budżetu miasta Łowicza.

Dom przy ul. Świętojańskiej 2 (fot. Piotr Kosiorek)

W 2022 r. ZGM w Łowiczu przeprowadził remont pokrycia i przekrycia dachowego na budynku przy ul. Podrzecznej 5 (fotografia poniżej). Koszty zostały poniesione przez firmę zewnętrzną na podstawie porozumienia z dnia 09.12.2020 r. zawartego pomiędzy Tria Development Sp. z o.o., a Gminą Miasto Łowicz.

Dom przy ul. Podrzecznej 5 (fot. Piotr Kosiorek)

Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu

Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu w 2022 r. przeprowadził modernizację bramy przelotowej w budynku ŁOK prowadzącej od ul. Podrzecznej do dziedzińca. Zakres prac obejmował: uzupełnienie tynków, malowanie bramy w środku oraz malowanie drewnianych wrót. Wartość prac wyniosła 15 000,00 zł i została sfinansowana ze środków własnych.

Powiat Łowicki

W latach 2021 – 2022 Powiat Łowicki zrealizował następujące inwestycje przy obiektach zabytkowych:

- termomodernizacja budynku „A” ZSP Nr 2 CKZ w Łowiczu (fotografia poniżej). Zakres prac obejmował: docieplenie ścian, wymianę stolarki zewnętrznej: okna i drzwi, docieplenie dachu, docieplenie fundamentów, wymiana instalacji c.o., c.w.u., z.w. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 2 531 864,00 zł, w tym dotacja ze środków unijnych w wysokości 819 526,00 zł i dotacja z WFOŚiGW w Łodzi w wysokości 337 950,00 zł;

Budynek szkolny w zespole 6 – budynków przy ul. Blich 10 w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

- roboty budowlane w dawnym kościele i klasztorze – budynek szkolny ZSP Nr 1 w Łowiczu (fotografia poniżej). Zakres prac obejmował: remont pomieszczenia siłowni, pracowni fizyki oraz wejścia do budynku od strony warsztatu wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 128 197,00 zł, w tym dotacja ze środków unijnych w wysokości 31 950,00 zł i dofinansowanie ze środków Powiatu w wysokości 28 755,00 zł;

Dawny Kościół oo. Dominikanów w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

- roboty budowlane w budynku „A” ZSP Nr 2 CKZ w Łowiczu. Zakres prac obejmował: remont pracowni językowej, pracowni matematycznej oraz dostosowanie toalety dla osób z niepełnosprawnością. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 109 962,00 zł, w tym dotacja ze środków unijnych w wysokości 42 129,00 zł i dofinansowanie ze środków Powiatu w wysokości 37 916,00 zł.

W 2022 r. przeprowadzono poniższe inwestycje:

- termomodernizacja budynku „A” ZSP Nr 2 CKZ w Łowiczu. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 106 261,00 zł, w tym dotacja ze środków unijnych w wysokości 2 880,00 zł;
- w budynku przy ul. Świętojańskiej 1/3 w Łowiczu (fotografia poniżej) wymienione zostały drzwi zewnętrzne, wybudowano podjazd dla osób niepełnosprawnych wraz ze schodami zewnętrznymi. Prowadzone były również badania archeologiczne. Całkowity koszt realizacji wyniósł 190 245,00 zł;

Dawny dom księży emerytów /budynek lewy/ przy ul. Świętojańskiej 1/3 w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

- Muzeum w Łowiczu dokonało przeglądów i napraw serwisowych instalacji elektrycznej, odgromowej i systemów antywłamaniowych, oświetlenia awaryjnego w budynku Muzeum i Skansenie w Maurzycach na kwotę 23 172,00 zł.

Rzymskokatolicka Parafia Katedralna pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja w Łowiczu

W latach 2022 – 2023 przeprowadzono niżej wymienione prace remontowo – konserwatorskie.

W obiektach: Dawne kanonie – ul. Stary Rynek 19 i 20, Kuria Wikariuszów – ul. Stary Rynek 24, Sufragania – ul. Stary Rynek 24, przeprowadzono bieżące działania konserwujące i zabezpieczające obiekty. Wykonano przeglądy budowlane obiektów i wszystkich instalacji. W Kurii Wikariuszy wykonano przyłącze gazowe (koszt wykonania 14 845,00 zł). Całość prac została sfinansowana ze środków własnych.

W Bazylice Katedralnej wykonano odwodnienie obiektu wraz z naprawą i renowacją gzymsów wokół katedry. Koszt zadania wyniósł 865 470,00 zł (dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego wyniosło 100 000,00 zł). Obejmował on prace i badania archeologiczne, prace budowlane i renowacyjne.

*Bazylika Katedralna p.w. Wniebowzięcia N.M.P. i św. Mikołaja (d. Kolegiata) w Łowiczu
(fot. Piotr Kosiorek)*

W 2023 r. rozpoczęto VI etap prac w podziemiach Katedry. Prace dotyczyły wykonania wejścia zewnętrznego do podziemi (fotografia poniżej), tj. wykonania prac archeologicznych, wykonania prac budowlanych, wykonania drenażu i odwodnienia. Koszt przeprowadzonych robót wyniósł 1 205 000,00 zł i został sfinansowany ze środków własnych.

Wejście zewnętrzne do podziemi Katedry (fot. Piotr Kosiorek)

Kościół pw. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha Kolegium Zakonu Pijarów Łowicz

W 2022 r. wykonano konserwację barkowych polichromii podłucha i monochromatycznych ścian prezbiterium (fotografie poniżej). Koszt zadania wyniósł 240 440,40 zł, przy czym dotacja ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego stanowiła 239 000,00 zł, a środki własne 1 440,40 zł.

Odrestaurowane barkowe polichromie podłuczka w kościele oo. Pijarów pw. Matki Boskiej Łaskawej i św. Wojciecha w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

Odrestaurowane monochromatyczne ściany prezbiterium w kościele oo. Pijarów pw. Matki Boskiej Łaskawej i św. Wojciecha w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

Również w 2022 r. wykonano konserwację estetyczną łuku tęczowego (fotografia poniżej). Koszt zadania wyniósł 99 872,43 zł, przy czym dotacja ze środków publicznych (Samorządu Województwa Łódzkiego) stanowiła 99 000,00 zł, a środki własne 872,43 zł.

Łuk tęczowy od strony prezbiterium w kościele oo. Pijarów pw. Matki Boskiej Łaskawej i św. Wojciecha w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

W 2023 r. wykonano konserwację fragmentów dekoracji malarskiej naw bocznych kościoła (fotografia poniżej). Koszt zadania wyniósł 100 510,28 zł, przy czym dotacja ze środków publicznych (Samorządu Województwa Łódzkiego) stanowiła 100 000,00 zł, a środki własne 510,28 zł.

Odrestaurowane fragmenty dekoracji malarskiej nawy bocznej kościoła w kościele oo. Pijarów pw. Matki Boskiej Łaskawej i św. Wojciecha w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Ducha w Łowiczu

W okresie sprawozdawczym w latach 2022 – 2023 w kościele pw. Św. Ducha w Łowiczu przeprowadzono kontynuację renowacji sprzętów liturgicznych (lichtarze, krzyże procesyjne oraz naczynia liturgiczne). Przeprowadzono także renowację figury Pana Jezusa na cmentarzu przykościelnym oraz figury św. Rocha na skwerze Błogosławionej Bolesławy Lament (fotografia poniżej). Koszt przeprowadzonych prac wyniósł 43 271,13 zł i został pokryty ze środków własnych.

Odrestaurowana kapliczka przy parku Mickiewicza (fot. Piotr Kosiorek)

Muzeum w Łowiczu

W 2022 r. przeprowadzono w Muzeum następujące prace remontowo - konserwatorskie:

- „Konserwacja powozów z kolekcji Muzeum w Łowiczu – II edycja”, zadanie dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Wspieranie Działań Muzealnych w kwocie 73 960,00 zł oraz ze środków Starostwa Powiatowego w Łowiczu w kwocie 18 768,51 zł (całkowity koszt zadania 92 728,51 zł). W ramach projektu przeprowadzono konserwację dwóch zabytkowych pojazdów konnych - wolantów z lat 30. i 40. XX w., używanych na wsi łowickiej. Zakonserwowane powozy są prezentowane w budynku remizy i w stodole ze Złakowa Kościelnego w Skansenie w Maurzycach;
- w ramach zadania „Odbudowa stodół w skansenie w Maurzycach” wykonano remont: stodoły ze Złakowa Borowego o wartości 460 000,00 zł netto; odbudowano stodołę z Boczek Chełmońskich” o wartości 300 000,00 zł netto; ponadto wykonano I część odbudowy stodoły ze Złakowa Kościelnego o wartości 163 320,15 zł netto. Prace remontowe były realizowane z dotacji celowej Powiatu Łowickiego.

W 2023 r. Muzeum otrzymało dotację z Powiatu Łowickiego na naprawę konstrukcji (scalenie i wzmocnienie słupów, prostowanie konstrukcji wzmocnienia) stodoły z Otolic (Biesiadna). Koszt zadania wyniósł 113 664,00 zł. Wykonano także roboty budowlane w Stodole ze Złakowa Kościelnego - II część. Prace obejmowały naprawę konstrukcji stodoły. Koszt zadania wyniósł 183 201,00 zł.

– *Podjęmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków*
Miasto Łowicz

W 2023 r. Miasto Łowicz przystąpiło do Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w ramach naboru wniosków ogłoszonych przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

Uchwałą NR LXXI/500/2023 z dnia 23 lutego 2023 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji ze środków pochodzących z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, położonych na obszarze Miasta Łowicza, Rada Miejska w Łowiczu przyjęła Regulamin udzielania dotacji na ww. zadania. Program kierowany był bezpośrednio do jednostek samorządu terytorialnego, a za ich pośrednictwem również do innych podmiotów zobowiązanych do opieki nad zabytkami. Nabór wniosków w ramach Programu miał trwać do 17.03.2023 r. Dofinansowanie mogło być przeznaczone na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego albo na udzielenie dotacji samorządowej na takie prace. Miało wynosić maksymalnie 98% wartości inwestycji, a minimalny wkład własny 2%. Miasto Łowicz mogło złożyć maksymalnie 10 wniosków na realizację zadań własnych i zadań realizowanych w ramach udzielonych dotacji. Burmistrz Miasta Łowicza od dnia 14 marca 2023 r. do dnia 21 marca 2023 r. ogłosił nabór wniosków do Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

Mając na uwadze stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 02.03.2023 r. oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 03.03.2023 r. w sprawie zgłoszonego projektu ww. uchwały w zakresie pomocy de minimis, Rada Miejska w Łowiczu Uchwałą NR LXXII/504/2023 z dnia 10 marca 2023 r. zmieniła uchwałę w sprawie określenia zasad udzielania dotacji ze środków pochodzących z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, położonych na obszarze Miasta Łowicza.

Po przyjęciu powyższych uchwał, Rada Miejska w Łowiczu zaopiniowała pozytywnie 6 wniosków, które ubiegają się o dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych ze środków Programu. Zadania inwestycyjne dotyczyły następujących inwestycji prywatnych:

- „Konserwacji ołtarza głównego oraz remontu okien prezbiterium, Łowicz, Kościół p.w. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha, OO. Pijarów (XVII w.)”;
- „Wykonania prac remontowych i konserwatorskich dachu nawy południowej Bazyliki Katedralnej pw. Wniebowzięcia NMP w Łowiczu (XVII wiek)”;
- „Kompleksowych prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych cmentarza żydowskiego w Łowiczu”;
- „Poprawy wizerunku Starego Rynku w Łowiczu, poprzez kompleksowy remont zabytkowej kamienicy Stary Rynek 9/10 w Łowiczu”;
- „Remontu zabytkowego budynku przy Placu Koński Targ 5 w Łowiczu (dawniej 1 Maja 5)”;
- „Remontu dachu kamienicy z 1 poł. XVII w. położonej Nowy Rynek 2 w Łowiczu”.

Dodatkowo Miasto Łowicz złożyło 3 wnioski o dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków na inwestycje własne, tj.:

- „Odrestaurowanie zabytkowej Kamienicy Napoleońskiej z przełomu XVII i XVIII wieku w północnej pierzei Placu Stary Rynek w Łowiczu – etap I”;
- „Odrestaurowanie zabytkowej Kamienicy Napoleońskiej z przełomu XVII i XVIII wieku w północnej pierzei Placu Stary Rynek w Łowiczu – etap II”;
- „Odrestaurowanie zabytkowej Kamienicy Napoleońskiej z przełomu XVII i XVIII wieku w północnej pierzei Placu Stary Rynek w Łowiczu – etap III”.

Żaden z ww. wniosków nie uzyskał dofinansowania z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

Bank Gospodarstwa Krajowego w dniu 26 lipca 2023 r. ogłosił kolejny nabór wniosków o dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. Zakończenie naboru ustalono na dzień 16 sierpnia 2023 r. Miasto Łowicz ponownie złożyło 9 wniosków o dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych ze środków Programu, na te same zadania inwestycyjne o których mowa powyżej. Żaden z ww. wniosków nie uzyskał dofinansowania z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

Miasto Łowicz, 28 listopada 2023 r. złożyło wniosek do Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi o udzielenie dotacji celowej na zadania związane ze sprawowaniem

opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie miasta. Zadanie dotyczyło Kwatery wojennej mogił zbiorowych żołnierzy Wojska Polskiego z 1939 r. usytuowanej na Rzymskokatolickim Cmentarzu Katedralnym (d. Kolegiackim) w Łowiczu przy ul. Blich 8, część działki oznaczonej numerem ewidencyjnym 1394/1, obręb ewidencyjny Korabka. Zakres prac dotyczył: wykonania prac remontowych na kwaterze wojennej obejmujących wymianę nawierzchni alejek pomiędzy mogiłami, tj. demontaż istniejących betonowych płyt chodnikowych i istniejącej betonowej kostki oraz montaż nowej betonowej kostki. Demontaż istniejących betonowych płyt chodnikowych i istniejącej betonowej kostki oraz montaż nowej betonowej kostki konieczny był z powodu znacznego zużycia, zniszczenia oraz zdeformowania powierzchni istniejących betonowych płyt chodnikowych i istniejącej betonowej kostki. Podjęte działania w zakresie wykonania ww. prac remontowych w znacznym stopniu poprawią bezpieczeństwo wśród przebywających na ww. kwaterze wojennej wszystkich grup wiekowych oraz umożliwią swobodne poruszanie się osób z niepełnosprawnościami, a także poprawią estetykę miejsca pamięci narodowej oraz zabezpieczą przed dalszą degradacją w wyniku oddziaływania czynników atmosferycznych. Całkowity koszt prac remontowych oszacowano na 72 054,68 zł (w tym środki z budżetu gminy: 2 054,68 zł, a wnioskowana kwota dotacji: 70 000,00 zł). Przedmiotowy wniosek nie uzyskał dofinansowania.

Miasto Łowicz, w terminie do 31.03.2023 r. złożyło wniosek do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Program „Ochrona Zabytków” na zadanie „Refundacja kosztów dot. robót budowlanych w budynku z I poł. XIX w. przy ul. Podrzecznej 18 w Łowiczu, wpisanym do rejestru zabytków pod nazwą Kamienica (nr rej. 608/172, decyzja z dn. 22.08.1967)”. Całkowita kwota zadania wynosiła 71 631,00 zł, a wnioskowana kwota dotacji 57 303,00 zł. Przedmiotowy wniosek nie uzyskał dofinansowania.

Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Łowiczu

W 2023 r. Zakład Gospodarki Mieszkaniowej wraz z Wydziałem do Spraw Pozyskiwania Środków Zewnętrznych Urzędu Miejskiego w Łowiczu przygotował wniosek o udzielenie dotacji celowej na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (budynek przy ul. Podrzecznej 18) w ramach programu „Ochrona zabytków 2023”. Program realizowany był przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Kwotę dotacji oszacowano na 239 752,85 zł. Przedmiotowy wniosek nie uzyskał dofinansowania.

Powiat Łowicki

W 2023 r. Powiat Łowicki w ramach naborów Rządowego Programu Odbudowy Zabytków złożył 3 wnioski na realizację zadań inwestycyjnych w obiektach zabytkowych stanowiących własność Powiatu Łowickiego.

Pierwszy z wniosków dotyczył przebudowy instalacji kanalizacji sanitarnej oraz budowy instalacji kanalizacji deszczowej na terenie Muzeum w Łowiczu. Zadanie inwestycyjne zakładało opracowanie dokumentacji przebudowy instalacji kanalizacji sanitarnej oraz budowy instalacji kanalizacji deszczowej na terenie Muzeum, a także realizację robót budowlanych na podstawie sporządzonej dokumentacji projektowej. Całkowity koszt projektu oszacowano na 2 105 270,00 zł, w tym dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład - 2 000 000,00 zł, a wkład własny powiatu - 105 270,00 zł. Okres realizacji to lata 2023 – 2025.

Kolejny wniosek dotyczył również budynku Muzeum i obejmował remont toalet. Zadanie inwestycyjne zakładało opracowanie dokumentacji projektowej remontu 10 toalet wraz z ich przebudową, wykonanie prac remontowych zgodnie z opracowaną dokumentacją w budynku Muzeum. Całkowity koszt projektu oszacowano na 510 204,08 zł, w tym dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład Zabytki 1 - 500 000,00 zł, a wkład własny powiatu – 10 204,08 zł. Okres realizacji to lata 2023 – 2025.

Trzeci z wniosków dotyczył remontu elewacji zabytkowego magazynu zbożowego w Zespole Szkół Ponadpodstawowych Nr 2 CKZ w Łowiczu. Zadanie inwestycyjne zakładało remont elewacji wraz ze schodami zewnętrznymi budynku wpisanego do rejestru zabytków pod nazwą Magazyn zbożowy Zespołu Szkół Rolniczych w Łowiczu. Całkowity koszt projektu oszacowano na 510 300,00 zł, w tym dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład Zabytki 2 - 500 000,00 zł, a wkład własny powiatu – 10 300,00 zł.

Wszystkie ww. projekty są po przyznaniu promes wstępnych i przed podpisaniem umów.

Kościół pw. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha Kolegium Zakonu Pijarów Łowicz

W 2022 r. Kolegium Zakonu Braci Pijarów w Łowiczu wystąpiło z wnioskiem do Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na konserwację Ołtarza Przemienienia Pańskiego z nawy bocznej kościoła oo. Pijarów pw. Matki Boskiej Łaskawej i św. Wojciecha w Łowiczu – częściowa rekonstrukcja zwieńczenia. Kwotę dotacji oszacowano na 54 794,24 zł. Przedmiotowy wniosek nie uzyskał dofinansowania.

W 2023 r. Kolegium złożyło wniosek do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Nazwa Projektu: Łowicz, Kościół p.w. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha,

oo. Pijarów (XVII w.): konserwacja barokowych polichromii i wybranych ścian monochromatycznych – Etap III: nawy boczne. Kwotę dotacji oszacowano na 649 595,35 zł. Przedmiotowy wniosek nie uzyskał dofinansowania.

W 2023 r. złożono 2 wnioski o udzielenie dotacji ze środków pochodzących z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków – Polski Ład. Nazwy zadań to: Konserwacja ołtarza głównego oraz remont okien prezbiterium - kwotę dotacji oszacowano na 3 410 556,61 zł oraz Renowacja organów Pawła Ernesta Rickerta z 1755 roku - kwotę dotacji oszacowano na 1 568 000,00 zł. Przedmiotowe wnioski nie uzyskały dofinansowania.

W 2023 r. Kolegium złożyło wniosek do Samorządu Województwa Łódzkiego. Nazwa Projektu: Łowicz, Kościół p.w. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha, oo. Pijarów (XVII w.): konserwacja barokowych polichromii i wybranych ścian monochromatycznych – Etap III: nawy boczne. Wartość projektu oszacowano na 147 349,45 zł, w tym dotacja ze środków publicznych (Samorządu Województwa Łódzkiego) w wysokości 147 000,00 zł. Zadanie zostanie zrealizowane w 2024 r.

Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Ducha w Łowiczu

Powiat Łowicki w 2023 r., złożył wniosek o udzielenie dotacji ze środków pochodzących z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków – Polski Ład na „Konserwację ołtarza bocznego pw. Matki Boskiej Różańcowej w kościele pw. Św. Ducha w Łowiczu”. Wniosek uzyskał akceptację i na ww. zdanie przyznano dotację w wysokości 476 133,00 zł.

Muzeum w Łowiczu

W 2023 r. Muzeum w Łowiczu złożyło 3 wnioski na działania w obrębie miasta. Były to m.in.: w ramach programu operacyjnego „Wspieranie działań muzealnych” zadanie pn. „Konserwacja obrazów Poczet królów i królowych ze zbiorów Muzeum w Łowiczu”; w ramach programu „Kultura ludowa i tradycyjna” zadanie pn.: „Gry i zabawy na łowicką nutę dla dzieci i dorosłych”. Pomimo pozytywnej oceny formalnej nie udało się pozyskać środków zewnętrznych z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ponadto Muzeum złożyło wniosek w ramach Programu Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi - Potańcówki Wiejskie - edycja 2023 na zadanie „Hulanka po łowicku”, które miała odbyć się na terenie Mini skansenu w Łowiczu. Przedmiotowy wniosek nie uzyskał dofinansowania.

– ***Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy)***

W latach 2022 - 2023 Miasto Łowicz nie prowadziło żadnych prac rewaloryzacyjnych zespołów zabytkowej zieleni.

W 2023 r. Miasto Łowicz przystąpiło do Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w ramach naboru wniosków ogłoszonych przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Zadanie inwestycyjne dotyczyło inwestycji prywatnej „Kompleksowe prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane cmentarza żydowskiego w Łowiczu”. Przewidywany okres realizacji inwestycji wynosił 24 miesiące. Przewidywana wartość inwestycji kształtowała się na poziomie 1 105 500,00 zł (w tym: kwota wnioskowanych środków 1 083 390,00 zł, udział własny 22 110,00 zł). Zakres planowanych działań:

Teren cmentarza ogrodzony jest murem o długości 437 m. Na teren cmentarza prowadzi jedna brama – drewniana. Erozja cegieł i zaprawy miejscami spowodowała „prześwity” w murze. Planuje się wymianę muru / naprawę muru na odcinku od strony ul. Łęczyckiej (około 120 mb). By zapobiec dalszej erozji przewiduje się także wymianę lub zabezpieczenie fundamentów muru (w zależności od ich stanu technicznego). W zakresie bramy drewnianej przewiduje się wymianę lub renowację skrzydeł bramy. Przewiduje się również wytycznie alejek na terenie cmentarza (nawierzchni utwardzonych) ok. 1400 m² połączonych z ujednoliceniem układu komunikacyjnego. Na zakres inwestycji składać się będzie: opracowanie dokumentacji projektowej – projekt budowlany, uzyskanie pozwoleń i uzgodnień, realizacja inwestycji. Przedmiotowy wniosek nie uzyskał dofinansowania.

Kościół pw. Św. Ducha w Łowiczu uzyskał zezwolenie w Urzędzie Ochrony Zabytków na prowadzenie prac przy zniszczonym ogrodzeniu przy kościele.

– ***Wyznaczenie społecznych opiekunów zabytków***

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) społecznego opiekuna zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków. Starosta prowadzi również listę społecznych opiekunów zabytków.

Zarządzeniami z dnia 13 listopada 2017 r. Starosta Łowicki ustanowił trójkę przewodników Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego: Ireneusza

Cybulskiego, Katarzynę Wielemborek – Szkup oraz Jacka Rybusa, pierwszymi społecznymi opiekunami zabytków na obszarze powiatu łowickiego.

W 2018 r. społecznym opiekunem zabytków, na podstawie Zarządzenia Starosty Łowickiego z dnia 25 stycznia 2018 r. został Zdzisław Kryściak.

Ustanowieni przez Starostę Łowickiego na wniosek Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, społeczni opiekunowie zabytków mają za zadanie, zgodnie z zapisami art. 102 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podejmowanie działań związanych z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechnianie wiedzy o zabytkach.

W latach 2022 – 2023 Starosta Łowicki nie ustanawiał społecznych opiekunów zabytków.

Kierunek działań

Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne

Zadania

- *Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich itp.*

Miasto Łowicz na bieżąco prowadzi pielęgnację i utrzymanie terenów zieleni miejskiej, w tym parków wpisanych do rejestru zabytków, tj. Parku Mickiewicza oraz Parku Sienkiewicza w Alejkach Sienkiewicza. Prowadzi również systematyczne koszenie grobów wojennych, bieżące ich porządkowanie, opryskiwanie alejek żwirowych preparatem chwastobójczym, pielęgnację żywopłotu, koszenie terenu wokół cmentarza przy ul. Listopadowej, na cmentarzu Katedralnym oraz Emaus, przygotowanie kwater wojennych do obchodów świąt i rocznic państwowych oraz święta 1-go Listopada, a także uporządkowanie tych kwater po tych świątach. Do terenów do pielęgnacji na cmentarzach i kwaterach wojennych należą:

- Kwatery wojenne na Cmentarzu przy ul. Listopadowej;
- Teren otaczający kwatery wojenne na Cmentarzu przy ul. Listopadowej;
- Cmentarz Katedralny przy ul. Blich – kwatery;
- Mogiła zbiorowa ośmiu mieszkańców Łowicza rozstrzelanych przy ul. Blich w Łowiczu na Cmentarzu przy ul. Listopadowej;

– Cmentarz Emaus przy ul. Tuszewskiej – kwatery.

– *Umieszczanie tablic informacyjnych na zabytkach*

Miasto Łowicz

Miasto Łowicz w latach 2022 – 2023 nie podejmowało działań związanych z umieszczaniem tablic informacyjnych na zabytkach.

Powiat Łowicki

Powiat Łowicki w okresie sprawozdawczym nie podejmował działań dotyczących umieszczania na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru znaków informujących, że zabytek podlega ochronie.

Kierunek działań

Podjęcie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

Zadania

– *Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów i innych instytucji kultury*

Miasto Łowicz

W 2022 r. Urząd Miejski w Łowiczu przeznaczył dotację samorządową w wysokości 1 288 000,00 zł na działalność Łowickiego Ośrodka Kultury w Łowiczu oraz dotację samorządową w wysokości 1 032 592,00 zł na działalność Miejskiej Biblioteki im. A.K. Cebrowskiego.

Powiat Łowicki

W 2022 r. Powiat Łowicki przekazał w ramach dotacji dla Muzeum w Łowiczu kwotę 2 750 525,23 zł (dotacja na działalność bieżącą) oraz kwotę 113 664,00 zł (dotacja na remont stodoły z Otolic).

W 2023 r. adekwatnie kwoty te wynosiły: 2 175 225,00 zł (dotacja na działalność bieżącą), 18 768,51 zł (dotacja na konserwację powozów), 1 122 451,96 zł (dotacja na odbudowę stodoł zniszczonych podczas trąby powietrznej w Skansenie w Maurzycach w 2019 r.).

Muzeum w Łowiczu

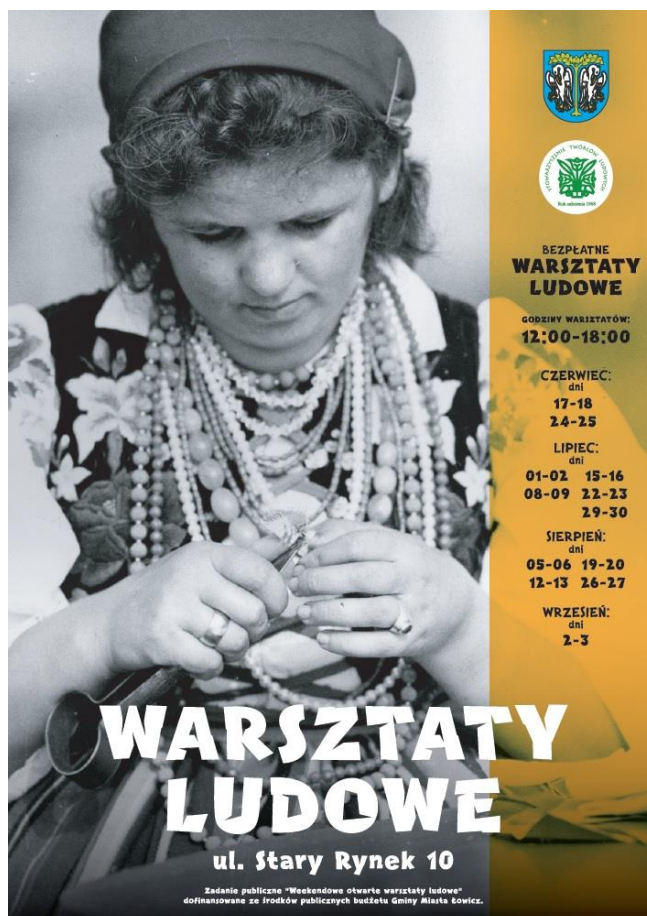
W 2022 r. w ramach programu operacyjnego „Wspieranie działań muzealnych” Muzeum otrzymało dofinansowanie na zadanie pn. „Konservacja powozów z kolekcji Muzeum w Łowiczu”. Całkowity koszt zadania wyniósł 73 960,00 zł, w tym wkład własny 18 768,52 zł. W ramach programu operacyjnego „Kultura ludowa i tradycyjna” zarządzanego w imieniu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przez Departament Narodowych Instytucji Kultury muzeum zrealizowało zadanie II edycja „Triennale Wycinanki Ludowej Województwa Łódzkiego”. Całkowity koszt zadania wyniósł 35 000,00 zł, w tym wkład własny 10 000,00 zł. w ramach środków Powiatu łowickiego.

– Wspieranie utrzymania na rynku prac zanikających rzemiosł i zawodów

Miasto Łowicz

Miasto Łowicz aktywnie wspiera utrzymanie na rynku prac zanikających rzemiosł i zawodów. Bardzo ważną inicjatywą są coroczne warsztaty twórców ludowych organizowane w weekendy, w okresie wakacyjnym („Weekendowe otwarte warsztaty ludowe – z łowickim rękodziełem na Ty”), które są znakomitą okazją do zapoznania się z techniką powstawania łowickich wyrobów ludowych. Poprzez organizację warsztatów wśród turystów popularyzowane są walory, tradycje, zwyczaje i kultura regionu łowickiego. Uczestnicy warsztatów samodzielnie wykonywali wycinanki łowickie, pająki łowickie, kwiaty bibułowe, haftowali elementy dekoracyjne kwiatowe, ozdabiali wydmuszki i pisanki, malowali obrazki z motywami ludowymi, lepili tradycyjne naczynia gliniane, rzeźbili w drewnie oraz śpiewali piosenki ludowe. Warsztaty odbywały się w sklepie Folkstar na Starym Rynku.

Urząd Miejski w Łowiczu w 2022 r. i 2023 r. na realizację powyższego zadania przeznaczył po 11 260,00 zł. Środki z dotacji wydatkowano na: zakup materiałów do warsztatów, wynagrodzenie dla twórców ludowych prowadzących zajęcia.

Warsztaty ludowe w Łowiczu. Edycja 2023, źródło: <https://zgstl.pl/>

Kiermasze rękodzieła ludowego odbywają się również podczas Bożego Ciała i Księżackiego Jadła.

W 2022 r. Urząd Miejski w Łowiczu przeznaczył kwotę w wysokości 15 000,00 zł (w 2023 r. odpowiednio 18 000,00 zł) na zadanie w zakresie wspierania zespołów podtrzymujących tradycje regionu łowickiego – dla Stowarzyszenia Dom Ludowy w Łowiczu, który realizował projekt pn.: „Pieśnią, tańcem, słowem – upowszechnianie kultury ludowej Księżaków”. Celem projektu była popularyzacja i ukazywanie piękna w prostocie kultury ludowej księżackiej, nie stylizowanej, nie „ulepszonej”, stanowiącej dziedzictwo świadczące o naszej tożsamości regionalnej, ale i narodowej. Środki z dotacji wydatkowano na: wynagrodzenie za akompaniament podczas prób, koncertów, nagrań, obsługę techniczną i merytoryczną, zadania Opracowanie, nagranie, wyłoczenie płyty CD oraz wydanie płyt CD, obsługę księgową.

Muzeum w Łowiczu

W celu ochrony niematerialnego dziedzictwa i ginących rzemiosł Muzeum w 2022 r. pozyskało środki na zadanie „II edycja Triennale Wycinanki Ludowej Województwa Łódzkiego”. Zadanie zostało dofinansowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Kultura ludowa i tradycyjna” w kwocie 35 000,00 zł oraz ze środków Starostwa Powiatowego w Łowiczu w kwocie 10 000,00 zł. Całkowity koszt zadania wyniósł 45 000,00 zł. Projekt zrealizowano przy współpracy z Łódzkim Domem Kultury oraz muzeami regionalnymi z terenu województwa łódzkiego. Obejmował m.in. konkurs dla twórców ludowych i osób inspirujących się wycinanką ludową (wzięło w nim udział 52 twórców) oraz wydarzenia towarzyszące – warsztaty wycinankarskie dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych, muzealniczą sesję wyjazdową, wystawę pokonkursową. Projektowi towarzyszył katalog zgłoszonych na konkurs prac.

W ramach Majówki w Skansenie w Maurzycach w dniach 1 - 3 maja 2022 r. zorganizowane zostały warsztaty rękodzielnicze (haft koralikowy) i warsztaty rzeźby ludowej; w ramach Dnia Dziecka - warsztaty plastyczne (lalki szmacianki, odpustowe piłeczki trocinowe, kwiaty bibułowe). W wydarzeniu Pożegnanie lata zorganizowane zostały warsztaty ceramiczne.

Dodatkowo w Muzeum zorganizowany został „Wielkanocny Kiermasz Sztuki Ludowej i Rękodzieła” współorganizowany z Łódzkim Domem Kultury. Kiermasz odbył się w Muzeum w dniu 3 kwietnia 2022 r. Wzięło w nim udział około 70 twórców z województwa łódzkiego.

W 2023 r. Muzeum w Łowiczu zorganizowało: w ramach Majówki w Skansenie w Maurzycach w dniach 30 kwietnia – 3 maja 2023 r. warsztaty haftu ludowego i malowania na tkaninie.

W ramach XXI edycji Europejskich Dni Dziedzictwa w dniu 10 września 2023 r. Muzeum zorganizowało wydarzenie pt. „Wątek i osnowa – tradycje tkackie regionu łowickiego”. Program obejmował: pokaz tkania na krosnach, warsztaty tkania na ramkach tkackich, wykład „Opowieść o wątku i osnowie”.

Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Województwa Łódzkiego

Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Województwa Łódzkiego przy ul. Ułańskiej w Łowiczu daje możliwość zdobycia wielu interesujących zawodów, także obecnie zanikających. W ofercie edukacyjnej znajdują się coroczne kwalifikacyjne kursy zawodowe dające możliwość uzyskania kwalifikacji zawodowych m.in. w zawodzie: Koszykarz plecionkarz, czy Rękodzielnik wyrobów włókienniczych.

Priorytet II

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań

Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

Zadania

- *Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków)*

W analizowanym okresie, tj. w latach 2022 – 2023, nie były uchwalane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które by obejmowały obszary o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi.

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunek działań

Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym

Zadania

- *Udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej Miasta*

Na stronie internetowej Urzędu Miejskiego zamieszczona jest Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Łowicza, która jest na bieżąco aktualizowana.

W Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza, w 2023 r. znajdowały się 252 obiekty.

- *Utworzenie systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego*

Miasto Łowicz udostępnia System Informacji Przestrzennej pod adresem: www.mlowicz.e-mapa.net/ prezentujący informacje o zasobach dziedzictwa kulturowego.

W celu upowszechniania dziedzictwa kulturowego Miasta Łowicza kontynuowana jest inicjatywa wirtualnej panoramy Łowicza zawierającej najciekawsze zabytki z terenu miasta.

- ***Opracowanie mapy zabytków znajdujących się na terenie Miasta, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego***

Na stronie internetowej miasta www.lowiczturystyczny.eu znajduje się multimedialna mapa Łowicza na której zamieszczone są zabytki znajdujące się na terenie Łowicza.

Bardzo ciekawą inicjatywą jest umieszczenie na urzędowej stronie internetowej sferycznych panoram miasta, umożliwiających oglądanie i zaprezentowanie w sposób interaktywny danego miejsca przez internet, w tym miejsc i obiektów zabytkowych i turystycznych.

Kierunek działań

Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Zadania

- ***Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego***

Miasto Łowicz

Miasto Łowicz w okresie sprawozdawczym w latach 2022 – 2023 wydało następujące publikacje:

- „Szlakiem Żydowskim po Łowiczu” autorstwa Zdzisława Kryściaka. Publikacja opowiada o życiu ludności żydowskiej w mieście;
- „Szlakiem Literackim po Łowiczu” autorstwa Zdzisława Kryściaka. Publikacja ma na celu przybliżenie wizyty wybitnych postaci literackich oraz związki z Łowiczem pozostałych pisarzy. Wskazuje miejsca, w których byli wielcy mistrzowie pióra oraz przypomina jak przedstawiali oni Łowicz w swoich dziełach;
- „Szlakiem Filmowym po Łowiczu” autorstwa Zdzisława Kryściaka. Publikacja przybliży miejsca nagrywania znanych filmów w Łowiczu;
- „Szlakiem Baroku po Łowiczu” autorstwa Michała Zalewskiego. Publikacja przybliży barokowe zabytki na mapie Łowicza;
- Boże Ciało w Łowiczu – autorstwa Elżbiety Miszczyńskiej.

Łowicki Ośrodek Kultury

Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu w okresie sprawozdawczym w latach 2022 – 2023 wydał następujące publikacje:

- 2022 r. – publikacja z płytą DVD „Dialekt Księstwa Łowickiego. Wersja dla każdego” vol.2. Publikacja zawiera materiał tekstowy, filmowy i fotograficzny dokumentujący 4 tematy obyczajowe, przyspiewki weselne i pieśni pogrzebowe. Za pomysł i realizację odpowiada Maciej Malangiewicz i Marzena Kozanecka Zwierz. Wydanie publikacji współfinansowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w kwocie 20 000,00 zł;
- 2022 r. - publikacja książki „Jan Urbanek. Przywrócony pamięci” autorstwa Marty Kosiorek – Frynia, Tomasza Frynia, Pawła Kazimierskiego. Publikacja została wydana w ramach Małych Grantów 2022 z dofinansowaniem 4 000,00 zł;
- 2022 r. - promocja książki „Zarys dziejów SP 2 w Łowiczu” autorstwa Teresy Domińczak i Elżbiety Skonecznej;
- 2023 r. - publikacja z płytą DVD „Dialekt Księstwa Łowickiego. Wersja dla każdego” vol.3. Publikacja zawiera materiał tekstowy, filmowy i fotograficzny dokumentujący 4 tematy obyczajowe, pieśni maryjne, obrzęd Matki Boskiej Gromnicznej. Za pomysł i realizację odpowiada Maciej Malangiewicz i Marzena Kozanecka Zwierz. Wydanie publikacji współfinansowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w kwocie 20 000,00 zł;
- 2023 r. - publikacja książki „Stefan Cieślak – symbol Niepodległości Łowicza” autorstwa Zdzisława Kryściaka. Publikacja została wydana w ramach Małych Grantów 2023 z dofinansowaniem 4 500,00 zł;
- 2023 r. - publikacja filderowa „Maria Stachnal – łowicka wycinankarka” autorstwa Katarzyny Szkup. Publikacja została wydana w ramach Małych Grantów 2023 z dofinansowaniem 3 000,00 zł.

Muzeum w Łowiczu

Muzeum w Łowiczu w okresie sprawozdawczym w latach 2022 – 2023 wydało następujące publikacje:

- 2022 r. - publikacja pokonkursowa „II Triennale wycinanki ludowej województwa łódzkiego” autorstwa Magdaleny Bartosiewicz, wydana w ramach projektu dofinansowanego z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Prezentowała

sylwetki twórców ludowych oraz prace nagrodzone w konkursie pod ww. nazwą.
Nakład 520 egz. Koszt 9 486,00 zł;

- 2022 r. – Informator „Skansen w Maurzycach”, wyd. III poprawione, nakład 500 egz.
Koszt: 1 252,00 zł. W 2023 r. kolejne wznowienie – wyd. IV, koszt 1 380,00 zł.

Powiat Łowicki

W 2023 r. Centrum Kultury, Turystyki i Promocji Ziemi Łowickiej wydało przewodnik turystyczny „W drogę po Łowickim” z propozycjami wartych odwiedzenia miejsc w regionie, w tym obiektów zabytkowych.

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

Sfinansowana z budżetu Samorządu Województwa Łódzkiego publikacja „Łódzkie ratuje zabytki”, wydana w 2023 r., zawierała fragment nt. Kolegium oo. Pijarów w Łowiczu, dotyczący promocji tego miejsca. Z kolei w ramach programu „Kulturalnie Regionalnie” dwukrotnie dofinansowanie otrzymało Stowarzyszenie "Dla Naszej Wsi".

W 2022 r. dotację w wysokości 10 000,00 zł na realizację zadania pt. „Powiedzenia i wierzenia w Łowickiem”, którego pokłosiem była publikacja „Powiedzenia i dawne ludowe wierzenia w Łowickiem” oraz w 2023 r. w kwocie 18 000,00 zł na realizację zadania pt. „Twórczość ludowa – ocalić od zapomnienia wycinanki łowickie”, w ramach którego wydano publikację „Ocalić od zapomnienia – wycinanki łowickie”.

Ponadto Województwo Łódzkie udzieliło dofinansowania na druk publikacji pn. „Nożycami opowiedziane. Wycinanki w województwie łódzkim” (publikacja zawiera rozdział poświęcony wycinankom łowickim), a także przewodnika „Łódzkie między Bzurą, Pilicą i Wartą” (w przewodniku znajduje się rozdział dotyczący Ziemi Łowickiej).

- ***Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych***

Miasto Łowicz

„Aleja Gwiozd” to element tożsamości Miasta Łowicza związany z kulturą, stanowiący swoisty szlak Kultury Ludowej, tworzący produkt turystyczny dający szansę rozwoju z możliwością wykorzystania obszaru na cele turystyczne.

W celu uhonorowania i wyróżnienia za osiągnięcia w dziedzinie twórczości ludowej oraz upowszechniania i ochrony kultury ludowej Rada Miejska w Łowiczu Uchwałą Nr LXI/481/2010 z dnia 15 lipca 2010 r., zmienionej Uchwałą Nr XLIV/299/2013 z dnia 25 lipca 2013 r. ustanowiła przyznawanie dorocznej nagrody pn. „Gwiazda Łowicko”.

Nagrodą „Gwiazda Łowicko” jest tablica wmurowywana w chodnik ulicy Stary Rynek, wykonana ze szkła hartowanego, dla najwybitniejszych ludzi kultury ludowej.

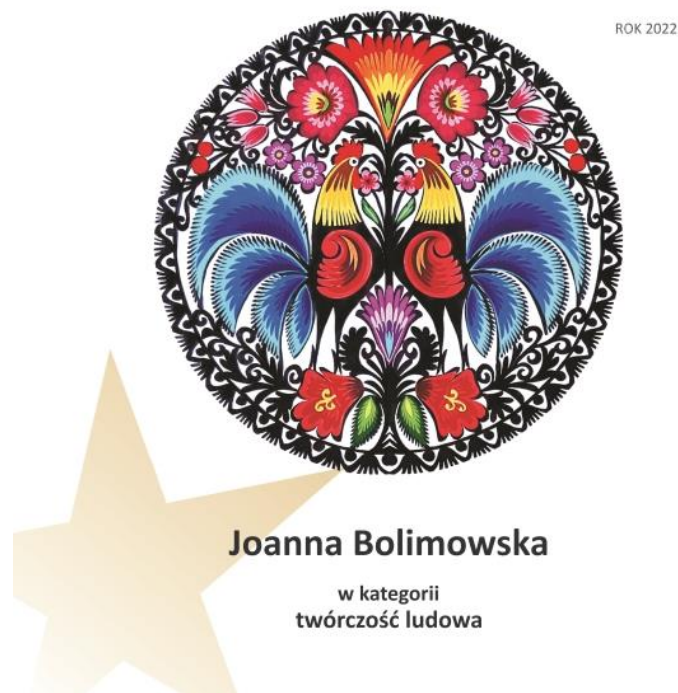
„Gwiazda Łowicko” przyznawana jest co roku, nie więcej niż po dwie w każdej kategorii: twórczości ludowej oraz upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej. Nagrodę przyznaje się za szczególne osiągnięcia o istotnym znaczeniu lub całokształtu działalności w dziedzinie ludowej twórczości artystycznej np.: rzeźby, rzeźby w glinie, koronkarstwa, malarstwa, garncarstwa, kowalstwa, tkactwa, hafciarstwa, plecionkarstwa, zabawki ludowej, plastyki obrzędowej (malowanie jaj i artystycznych elementów drewnianych, wykonywanie kwiatów z bibuły), plastyki zdobniczej, wycinankarstwa, snycerstwa, ludwisarstwa, itp., upowszechniania kultury ludowej oraz ochrony dóbr tej kultury. Pierwsze „Gwiazdy” zostały odsłonięte w 2011 r.

Celem ustanowienia nagrody jest: kultywowanie i upowszechnianie tradycji ludowych dla zachowania narodowego dziedzictwa kulturowego, rozbudzenie zainteresowań twórczością ludową, popularyzowanie najbardziej wartościowych i ciągle żywych tradycji regionalnych oraz najciekawszych dziedzin rękodziela ludowego, poznanie wybranych elementów kultury ludowej dokumentującej dorobek kilku pokoleń mieszkańców Łowicza i okolic, wspomaganie rozwoju społeczności lokalnej, promowanie Łowicza jako ważnego ośrodka folkloru gwarantującego turystom polskim i zagranicznym możliwość poznawania wartości i różnorodności form naszej kultury.

W 2022 r. nagrodami „Gwiazd Łowickich” uhonorowani zostali:

- w kategorii twórczość ludowa:
- **Joanna Bolimowska** – autorka wielu publikacji i prelekcji. Jest członkiem Towarzystwa Dom Ludowy. Członek – juror w konkursach poetyckich. Uczestniczka dorocznego „Narodowego czytania” organizowanego przez Powiatową Bibliotekę Publiczną w Łowiczu. Członek grupy inicjatywnej w sprawie utworzenia Samorządowej Szkoły Muzycznej I stopnia w Łowiczu. Od 2014 r. lider Zespołu Śpiewaczego „KSINZOKI”. Prowadzi warsztaty gwarowe dla dzieci i młodzieży. Współpracowała z Łowickim Ośrodkiem Kultury i Miejską Biblioteką im. A. K. Cebrowskiego przy realizacji projektów „Z gwarą za pan brat!” (2020), „Dialekt Księstwa Łowickiego - wersja dla każdego” (2021 i 2022). Autorka wielu wydawnictw związanych z gwarą łowicką, a także autorka „Kołysanki” – pastorałki gwarowej, pieśni religijnej na Boże Ciało, tekstów piosenek do muzyki Jerzego Filipowicza oraz wielu laudacji okolicznościowych. Laureatka wielu nagród: w 2009 i 2010 roku – I miejsce

w konkursie „Ludowe rymy”, w 2011 i 2017 roku – II Nagroda w Ogólnopolskim Konkursie Literackim im. Jana Pocka, w 2017 roku – Nagroda Specjalna w dziedzinie poezji – w Ogólnopolskim Konkursie Literackim im. Jana Pocka, w 2013 roku – „Złoty Talent” za twórczość osadzoną w tradycji ludowej.

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- **Czesław Kocemba** – muzykant. Od młodych lat zainteresowany grą na instrumentach. Rozpoczął naukę u słynnego mistrza harmonisty łowickiego – Konstantego Kędziora z Polesia, metodą tradycyjną – beznutową (pamięciową). Początkowo grał na „pierzawkach” (podczas darcia pierza), później na zabawach, pogrąjkach i weselach. W tym czasie grał na harmonii trzyczędowej, następnie 120-basowej. Od lat 70. do końca lat 90. XX w. grał w kapelach działających przy miejscowych zespołach folklorystycznych. Jego repertuar wypełniały łowickie melodie taneczne wykonywane w stylu i specyfice muzyki łowickiej z charakterystyczną powściągliwością i swoistym wycuciem tempa rubato (zmiany akcentuacyjne w ramach taktu, frazy). Był to niezwykle bogaty repertuar od najwolniejszych kujawiaków do zwawych oberków. W zestawie Jego utworów były również chodzone łowickie marsze oraz nowsze melodie – walczyki, tanga, fokstroty. Z kapelą swego imienia brał udział w przeglądach folklorystycznych na terenie woj.

łódzkiego. W roku 2005 Kapela Czesława Kocemby wzięła udział w Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą i otrzymała tam II nagrodę. W 2017 r. zdobyła główną nagrodę festiwalu – Basztę. W ostatnich latach życia ciężko chorował, jednak powrócił do gry dzięki zamiłowaniu do muzyki łowickiej i wsparciu swoich uczniów, rodziny i przyjaciół.

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- *w kategorii upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej*
- **Eugeniusz Strycharski** – muzykant, nauczyciel gry na instrumentach. Syn znanego w regionie łowickim muzyka, Mariana Strycharskiego. Od najmłodszych lat, pod okiem taty uczył się gry na skrzypcach i akordeonie. Ukończył Szkołę Muzyczną I i II stopnia w Kutnie. Te uwarunkowania i niewątpliwy talent, sprawiły, że wyróżnia Go wyjątkowa wrażliwość muzyczna oraz wycucie tradycyjnej muzyki regionu. Jest nauczycielem gry na instrumentach muzycznych w Społecznym Ognisku Muzycznym w Łowiczu. Od 1999 r. prowadzi klasę folkloru, której absolwenci występują w młodzieżowych i dorosłych kapelach ludowych. W tym samym roku zainicjował działalność Łowickiego Towarzystwa Muzycznego im. Mikołaja Zieleńskiego, aktywnie popularyzującego muzykę

na terenie Łowicza. Od 2001 r. był kierownikiem artystycznym i muzycznym Dziecięco-Młodzieżowego Zespołu Ludowego Koderki. W tym czasie zespół odnosił liczne sukcesy. Zespół z powodzeniem koncertuje w kraju na największych festiwalach folklorystycznych i za granicą. Jest współautorem i konsultantem muzycznym wydania płyt CD z muzyką ludową regionu łowickiego oraz konsultantem przy zbiorce publicznej archiwalnych fotografii do wydawnictwa „Łowicki Folklor Muzyczny - antologia pieśni i melodii instrumentalnych”. W 2001 r. założył Łowicką Orkiestrę Kameralną, którą tworzą łowiczanie w różnym wieku.

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- **Zbigniew Stań** - znawca i miłośnik folkloru łowickiego, regionalista, pasjonat kultury ludowej. Jest założycielem Galerii Staroci i Pamiątek Regionalnych w Lipcach Reymontowskich. Jego zbiory prezentowane są w dziesięciu izbach, w których można obejrzeć dawne sprzęty gospodarskie, wyposażenie chałup, przedmioty obrzędu religijnego, elementy związane z folklorem Księstwa Łowickiego sięgające często XIX wieku. W jego kolekcji znajdują się unikatowe stroje łowickie. Ciekawym elementem jest zachowany strój żałobny. Pozyskane przez niego przedmioty

wielokrotnie otrzymują „drugie życie” i unikają zniszczenia. Swoje zbiory prezentował na wielu wystawach regionalnych. Pan Zbigniew „na żywo” propaguje folklor występując w taneczno-muzycznym Regionalnym Zespole Lipce Reymontowskie. Zbigniew Stań jest również kolekcjonerem wszelkich pamiątek związanych z literackim i filmowym przedstawieniem „Chłopów” Władysława Stanisława Reymonta. Jego kolekcja „Reymontianów” jest jedną z najciekawszych w Polsce, przybliżyła wiele eksponatów, pamiątek, rekwizytów, związanych z najbardziej książką powieścią, jaką są „Chłopi” Reymonta, i najbardziej książkowym filmem, jakim jest ekranizacja powieści „Chłopi”, w reżyserii Jana Rybkowskiego. Za swoją działalność Zbigniew Stań był wyróżniony m.in. przez Prezydenta RP Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości. Otrzymał też nagrodę Marszałka Województwa Łódzkiego za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej upowszechniania i ochrony dóbr kultury oraz szczególne zaangażowanie w pracę na rzecz kultury ludowej.

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

W 2023 r. nagrodami „Gwiazd Łowickich” uhonorowani zostali:

- w kategorii twórczość ludowa:
- **Leokadia Łacheta** – hafciarka. Haftu ręcznego krzyżykowego nauczyła ją matka. Od swoich koleżanek nauczyła się haftu techniką ręczno-maszynową. W wieku 17 lat haftowała bielonki, stroje ludowe, obrusy i chustki. W wieku 21 lat wyszła za mąż i przeprowadziła się do Kocierzewa Południowego. Pracując z mężem w gospodarstwie i wychowując dwoje dzieci, nigdy nie przestała haftować. Cały czas rozwijała swój kunszt artystyczny, haftując dla Sztuki Łowickiej, Cepelii i prywatnych klientów. Bardzo chętnie przekazuje swoje umiejętności córce oraz zainteresowanym osobom podczas warsztatów i lekcji w szkołach. Należy do Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Bardzo chętnie bierze udział w warsztatach, pokazach, konkursach, kiermaszach i jarmarkach folklorystycznych. Spod jej ręki wychodzą przepiękne chusty, krawaty, obrusy, torebki, szale czy stroje ludowe. Zdobywczyni II nagrody w II i III Powiatowym konkursie „Igiełkowe Cuda” 2002 i 2003, a także II nagrody na Haft Ludowy - Łódź w 2003 r.

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- **Andrzej Kozłowski** - twórca ludowy, rzeźbiarz pochodzący z regionu świętokrzyskiego. Ze sztuką ludową związany od 17 roku życia. Od 1994 r. należy

do Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie. Każda jego praca to płynąca prosto z serca opowieść pełna osobistych przemyśleń nawiązująca w temacie do tradycji regionu. Pierwsze prace powstały w 1970 r. i były to drewniane krzyżyki, Matka Boża. Tematyka sakralna jest dla niego bardzo ważna. Szczególnie ukochał postać Chrystusa Frasobliwego, Matki Bożej, wizerunki Świętych i Aniołów. Jest autorem szopek i kapliczek. Tematyka anielska towarzyszy mu przez cały okres twórczy. Ulubionym tematem artysty są legendy świętokrzyskie, których bogactwo treści stanowi nieprzebrane źródło inspiracji. Z wielką lekkością dłuta i fantazją tworzy postaci diabełków i czarowniczek oraz ptaków dziwaków. Artysta często utrwała miejsca, w których przebywa na plenerach, kiermaszach i jarmarkach sztuki ludowej. Na płaskorzeźbach odnaleźć można miejsca charakterystyczne dla regionu świętokrzyskiego, np. Św. Krzyż, Chęciny, Bałtów. Jego prace znajdują się w zbiorach muzeów polskich i zagranicznych: Muzeum Zabawek i Zabawy w Kielcach, Muzeum Narodowym w Kielcach, Muzeum w Chorwacji, w Centrum Promocji Polskiej w Brukseli oraz zbiorach kolekcjonerów w kraju i za granicą. Artysta za swoją twórczość i działalność otrzymał wiele nagród i wyróżnień. Ważniejsze z nich to m.in. Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, wyróżnienie „Jawor - u źródeł kultury”, Nagroda Władysława Orkana za ocalanie kultury ludowej, tytuł Skarżyszczanina Roku, Nagroda Powiatowe Dęby, Świętokrzyska Nagroda Kultury.

ROK 2023

Andrzej Kozłowski

w kategorii
twórczość ludowa

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- **Jan Szymański** - jest jednym z ostatnich żyjących skrzypków ludowych w województwie łódzkim. To twórca muzyczny doceniany nie tylko za unikatowość i bogactwo prezentowanego repertuaru łowickiego, ale także za niespotykaną precyzję i czystość brzmienia. Pierwsze skrzypce otrzymał od chrzestnej w 1957 roku. Jego metodą nauki było podsłuchiwanie muzykantów grających na weselach i zabawach wiejskich, a następnie odtwarzanie zapamiętanych melodii na własnym instrumencie. W swoim repertuarze ma przede wszystkim oberki, kujawiaki, kujony i polki łowickie oraz - uznawane za najcenniejsze - łowickie oberki „wolniejsze” i „dokładane” (3- lub 4-częściowe). Swoje pierwsze wesele zagrał na skrzypcach w wieku 14 lat. Wraz ze zmianą muzycznych trendów, by w dalszym ciągu móc grać na zabawach, sam nauczył się grać na klarncie i saksofonie. Od dziecka grał także na organkach oraz bębnie ze stalką. W czasie swojej działalności odniósł wiele sukcesów występując na scenach w całej Polsce i prezentując na nich muzykę z okolic Łowicza. Swoją muzyką uświetnia regionalne uroczystości, festiwale i konkursy; towarzyszy ludowym obrzędom i widowiskom. Jest także propagatorem wyjątkowego w skali ogólnopolskiej zwyczaju barabanienia podczas łowickich procesji będących częścią uroczystości kościelnych m.in. w czasie Rezurekcji, Bożego Ciała, odpustu parafialnego (8 września). Bęben, na którym gra pochodzi z 1948 roku. Nagrania jego muzyki znajdują się w archiwach m.in. TVP, Polskiego Radia i Łódzkiego Domu Kultury. Za szczególne zaangażowanie w kultywowanie i przekazywanie łowickiej kultury otrzymał najwyższe odznaczenia MKiDN i prezydenta m.in. Zasłużony dla Kultury Polskiej, Brązowy i Srebrny Krzyż Zasługi.

Jan Szymański

w kategorii
upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- **Dziecięco - Młodzieżowy Zespół Ludowy „KODERKI”** - prekursorem „KODEREK” był Dziecięcy Zespół Pieśni i Tańca „Budowlani”, który powstał w 1960 r. przy Łowickim Przedsiębiorstwie Budowlanym. Grupę od początku tworzyły dzieci i młodzież do 18. roku życia. Barwne, księżackie stroje i ubrane w nie dzieci przyciągały wzrok mediów. Zespołem kierowali Piotr Cecha i Tadeusz Pęsko. Od początku swego istnienia zespół zapraszany był na liczne imprezy masowe, przeglądy i festiwale. W latach 1977-1991 działał przy Łowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej. W 1986 r. zespół przyjął nazwę „Koderki”, która funkcjonuje do dziś i jest rozpoznawalną marką o zasięgu ogólnopolskim. Od stycznia 1992 r. zespół działa przy Łowickim Ośrodku Kultury. Jego członkami są dzieci i młodzież łowickich szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Zespół liczy obecnie ponad 60 członków. W swoim repertuarze wszystkie grupy prezentują przede wszystkim tańce i śpiewy regionu łowickiego. „Koderki” uczestniczyły w nagraniach telewizyjnych dla TVP Kultura, TVP 1, TVN i wielu programów ogólnopolskich. Osobą silnie związaną z zespołem był ks. bp Józef Zawitkowski, który w roku 1997 napisał dla „Koderek” program pt. „Jasełka łowickie”. Jest autorem licznych tekstów tworzących repertuar zespołu. Zespół koncertował w ostatnich latach na wielu festiwalach w Polsce i za granicą. W ostatnich 30 latach

„Koderki” odwiedziły 15 krajów podczas 29 wyjazdów. W 2022 roku przypadła jubileusz 62-lecia istnienia zespołu oraz symboliczny jubileusz 30-lecia zespołu działającego pod patronatem Łowickiego Ośrodka Kultury. Przez te dekady zespół wychował setki absolwentów tańca, którzy zasilili wiele zespołów folklorystycznych działających w Polsce m.in. Promni, Anilana, Kujon, Poltex, czy Warszawianka.

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

Odbywające się w Łowiczu imprezy o charakterze kulturowym i folklorystycznym są mocno promowane w samym mieście, województwie i na terenie całego kraju. Uczestnictwo twórców ludowych i innych artystów w przedmiotowych imprezach stanowi dodatkowy walor kulturowy miasta oraz wpływa na rozwój rzemiosła ludowego i wzmocnienia łowickiego podregionu etnograficznego. Szczególnie rozpoznawalnym w całym kraju wydarzeniem są uroczystości Bożego Ciała w Łowiczu. Barwna procesja ulicami miasta gromadzi corocznie liczne rzesze pielgrzymów i turystów z całego świata. Procesja Bożego Ciała w Łowiczu zamieszczona na krajowej liście dziedzictwa niematerialnego UNESCO. Jest symbolem regionu łowickiego. Zachwyca wyjątkowym klimatem dzięki wielobarwnym i unikalnym strojom ludowym tzw. „pasiakom”, w które ubierają się mieszkańcy miasta i jego okolic.

Procesję wzbogacają niesione chorągwie, sztandary i feretorny. Trasa procesji prowadzi ulicami miasta, wyruszając spod Bazyliki Katedralnej do czterech ołtarzy, przy których wierni zatrzymują się, by wysłuchać Słowa Bożego w kilku językach. W procesji uczestniczą przedstawiciele lokalnych władz samorządowych, liczni goście i turyści.

Procesja Bożego Ciała w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

Jedną z najważniejszych imprez corocznie odbywających się w Łowiczu jest Księżackie Jadło – Festiwal Dobrej Żywności. Impreza bardzo licznie przyciąga zarówno mieszkańców miasta, jak też wielu turystów. Podczas Łowickiego Jadła organizowany jest konkurs na ugotowanie jednej potrawy, w którym bierze udział wiele kół gospodyń z okolicznych miejscowości. Prowadzone są warsztaty ludowe rękodzieła i rzemiosła łowickiego: garncarstwo, rzeźbiarstwo, koronkarstwo, wikliniarstwo, plastyka obrzędowa, hafciarstwo.

W ramach projektu „Przewodnik czeka – dyżury licencjonowanych przewodników turystycznych” PTTK Oddział w Łowiczu przy współpracy z Urzędem Miejskim w Łowiczu organizuje corocznie bezpłatne spacery po mieście. Spacerzy skierowane są do mieszkańców miasta i turystów odwiedzających Łowicz. W 2022 r. Miasto Łowicz na zadanie „Przewodnik czeka – dyżury licencjonowanych przewodników turystycznych” przeznaczyło kwotę 35 000,00 zł (w 2023 r. – 5 000,00 zł). Zadanie polegało na prowadzeniu dyżurów przez licencjonowanych przewodników dla turystów w ramach upowszechniania wiedzy z zakresu dziedzictwa kulturowego oraz zapoznania z zabytkami kultury i historią miasta. Podstawowym

celem dyżurów przewodnickich było poszerzenie oferty turystycznej dla grup i turystów indywidualnych oraz zwiększenie liczby turystów odwiedzających miasto i przekazanie wiedzy na temat zabytków i dorobku kulturalnego Łowicza. W 2022 r. odbyło się łącznie 13 spacerów, prowadzonych przez 8 przewodników. W 2023 r. było to 9 spacerów. Dodatkowo w dniu 03.06.2023 r. został zorganizowany „Dzień Dziecka z przewodnikiem PTTK”, w ramach którego odbył się spacer z postaciami historycznymi dla dzieci i młodzieży. Środki z dotacji wydatkowano na: wykonanie znaczków okolicznościowych, zakup słodyczy i gadżetów dla dzieci na Dzień Dziecka, wydruk plakatów promocyjnych, wynagrodzenie dla przewodników.

W 2023 r. PTTK Oddział w Łowiczu przy współpracy z Urzędem Miejskim zrealizowało zadanie pn. „Pieszko, na rowerze i kajakiem z PTTK”. Miasto Łowicz na zadanie przeznaczyło 30 000,00 zł. Zgodnie z harmonogramem zorganizowanych zostało 14 wydarzeń turystyczno-krajoznawczych: 6 rajdów pieszych, 2 rajdy rowerowe, 4 spływy kajakowe, 2 rajdy pieszo-rowerowe oraz dwuczęściowe wydarzenie kajakowe „Wakacje z Tratwą na fali”. W imprezach udział wzięły 1124 osoby. Uczestnicy spływów i wydarzeń kajakowych (2410 osób) pogłębiło swoją wiedzę o kajakarstwie i zasadach bezpieczeństwa w wodzie. Organizacja rajdów i spływów przyczyniła się do rozbudzania zainteresowań i upowszechniania turystyki kwalifikowanej, krajoznawstwa, aktywnych form wypoczynku. Uczestnicy rajdów i spływów poszerzyli wiedzę historyczną, przyrodniczą, krajoznawczą dotyczącą Łowicza i okolic. Udział w ogniskach, poczęstunkach integracyjnych, zabawach i konkursach wpłynął pozytywnie na integrację społeczności lokalnej. Środki z dotacji wydatkowano na: promocję wydarzeń turystycznych, wykonanie plakatów, wykonanie znaczków okolicznościowych, wykonanie map z trasami spływów/rajdów oraz dyplomów. Zakup nagród dla uczestników wydarzeń turystycznych, wynajem autokarów/busów, organizację działań integracyjnych, wynajem kajaków, ubezpieczenie uczestników, usługi przewodnickie i instruktorskie.

W 2022 r. Mazowiecka Fundacja Społeczno – Kulturalna zrealizowała zadanie pn. „Cykl wystaw i wydarzeń kulturalnych”. Projekt miał na celu wspieranie realizacji wystaw, koncertów, festiwali oraz innych przedsięwzięć organizowanych w mieście służących podtrzymaniu tradycji narodowej, obywatelskiej i kulturalnej ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni miejskiej i zaangażowania mieszkańców. Miasto Łowicz na zadanie przeznaczyło 45 000,00 zł.

W 2022 r. Stowarzyszenie Łowicki Klub Motocyklowy „No 16” zrealizowało projekt pn. „Biesiada Mieszkańców Łowicza z motocyklami”. W ramach zadania odbyła się:

organizacja plenerowych imprez kulturalnych o zasięgu lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym wzbogacającym ofertę miasta. Miasto Łowicz na zadanie przeznaczyło 15 000,00 zł.

Na realizację zadania pn. „*Motocykliści dla Łowicza*” organizowaną przez Stowarzyszenie Łowicki Klub Motocyklowy „No 16” w 2023 r. Miasto Łowicz przeznaczyło 20 000,00 zł. Wydarzenie polegało na organizacji wydarzenia kulturalnego dla mieszkańców miasta. Atrakcje przygotowane na Nowym Rynku w Łowiczu rok rocznie gromadzą coraz większą liczbę odbiorców zainteresowanych tematem motoryzacji, bezpieczeństwa oraz wspólną zabawą integrującą przedstawicieli różnych grup społecznych. Środki z dotacji wydatkowano na: przygotowanie organizacyjne imprezy, zakup materiałów promocyjnych (nagrody, smycze, kubki, długopisy, koszulki, znaczki), koszt wynajęcia atrakcji dla dzieci (dmuchańce), poczęstunek, obsługę księgową zadania.

W 2022 r. Miasto Łowicz przyznało dotację w wysokości 22 000,00 zł Łowickiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk na zadanie pn. „*Przygotowanie, wydanie publikacji „Roczniki Łowickie” – tom XVII i promocja periodyku Kultura, sztuka, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego*”. Projekt miał na celu wspieranie wydawnictw służących podtrzymywaniu tradycji narodowej, obywatelskiej i kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem historii i kultury miasta Łowicza i jego regionu. W ramach zadania odbyło się wspieranie realizacji wystaw, koncertów, festiwali oraz innych przedsięwzięć organizowanych w mieście służących podtrzymywaniu tradycji narodowej, obywatelskiej i kulturowej ze szczególnym uwzględnieniem przestrzeni miejskiej i zaangażowania mieszkańców.

Również w 2023 r. Miasto Łowicz przyznało dotację w wysokości 22 000,00 zł Łowickiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk na zadanie pn. „*Przygotowanie, wydanie publikacji „Roczniki Łowickie” – tom XVIII i promocja periodyku*”. Zadanie polegało na wydaniu publikacji „Roczniki Łowickie – tom XVIII. Przygotowano 500 egzemplarzy periodyku. W XVIII tomie swoje artykuły opublikowało 15 autorów. Dokonano adiustacji, korekty, składu i łamania nadesłanych tekstów. Tom zawiera artykuły wcześniej niepublikowane, które bezpośrednio lub pośrednio nawiązują do wydarzeń, które miały miejsce w 2019 roku w naszym regionie. Artykuły te poświęcone są historii regionu łowickiego i Łowicza. Wydawnictwo trafiło do bibliotek, instytucji i stowarzyszeń naukowych w całej Polsce jako element promocji i popularyzacji miasta Łowicza, Ziemi Łowickiej i województwa łódzkiego.

Środki z dotacji wydatkowano na: przygotowanie artykułów przez autorów, przygotowanie i adiustację nadesłanych materiałów, projekt okładki i druk publikacji oraz przygotowania promocji Roczników.

Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze w Łowiczu

Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze w Łowiczu corocznie przeprowadza „Kwestę na rzecz ratowania zabytkowych grobów”.

W 2022 r. kwestę przeprowadzono w dniach 31 października – 1 listopada na cmentarzach: katedralnym, ewangelicko – augsburskim, Świętego Ducha EMAUS i Chrystusa Dobrego Pasterza. Podczas zbiórki zebrano 25 140,00 zł, które przeznaczono na wyremontowanie nagrobka śp. Mieczysława Rosenbluma (1859 – 1909) na cmentarzu ewangelicko – augsburskim. Znajduje się on przy alei głównej, niedaleko kaplicy Rodziny Sax oraz wyremontowanego w 2020 r. nagrobka Ferdynanda Eichhorna. Jest to drugi nagrobek objęty remontem na tym cmentarzu w czasie jedenastoletniej historii organizowania zbiórki. Zakres prac obejmował m.in. rozebranie starego nagrobka, wyrównanie terenu i budowę nowej podmurówki, odtworzenie płyty wierzchniej tumby, oczyszczenie i uzupełnienie braków we wszystkich elementach z piaskowca, odtworzenie zniszczonego kamiennego krzyża oraz metalowych zdobień nagrobka, odtworzenie liter. Równolegle przeprowadzono prace konserwatorskie i nadzór nad remontem grobu Józefa Skorupskiego (1852 – 1910) znajdującego się na cmentarzu Świętego Ducha EMAUS w Łowiczu.

W 2023 r. kwestę przeprowadzono w dniach 1 – 2 listopada na cmentarzach: katedralnym, ewangelicko – augsburskim, Świętego Ducha EMAUS i Chrystusa Dobrego Pasterza. Podczas zbiórki zebrano 25 523,61 zł. Pieniądze zebrane podczas kwesty zostaną przeznaczone na prace przy renowacji kolejnego nagrobka na łowickich nekropoliach. O wyborze cmentarza i nagrobka zdecyduje Komisja Kwestarska.

Łowicki Ośrodek Kultury

W 2022 r. Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu zorganizował oraz wspierał następujące konkursy, wystawy i warsztaty:

- wystawa plenerowa archiwalnych fotografii „Łowicz 1918 – 1939. Miedzywojnie w kolorze”, przy baszcie Gen. Stanisława Klickiego;
- projekt edukacji kulturowej „Chłopi Forever” skierowany do mieszkańców Łowicza;
- konferencja naukowa z okazji jubileuszu 886 Łowicza, organizatorem wydarzenia był Urząd Miejski;

- warsztaty architektoniczne dla dzieci „Dookoła mnie” inspirowane architekturą Łowicza;
- cykl wycieczek dla dzieci „poznaj swoje miasto”.

W 2023 r. odbyły się następujące inicjatywy:

- warsztaty dla dzieci i młodzieży „Dziedzictwo muzyką splecione”;
- wystawa plenerowa archiwalnych fotografii muzyków ludowych i muzykantów łowickich z przełomu XIX i XX w. „Dziedzictwo muzyką splecione”, przy baszcie Gen. Stanisława Klickiego;
- promocja płyty „Łowickie przyśpiewki weselne” zespołu Ksinżoki.

Muzeum w Łowiczu

Muzeum w Łowiczu w okresie sprawozdawczym 2022 – 2023 zorganizowało następujące konkursy, wystawy, działania edukacyjne:

- konkurs pn. „Niech Wom się darzy” na kartkę świąteczno - noworoczną, przeznaczony dla dzieci i dorosłych (edycje 2022 i 2023 r.);
- w 2022 r. konkurs dla twórców ludowych i osób inspirujących się wycinanką ludową (wzięło w nim udział 52 twórców) w ramach II edycji Triennale Wycinanki Ludowej Województwa Łódzkiego”;
- w latach 2022 - 2023 ogółem zrealizowano 21 wystaw czasowych. Rok 2022: „PRZEMYŚLENIA” - wystawa malarstwa łowiczana Arkadiusza Hablewskiego; „Bolimów i okolice w I wojnie światowej” - wystawa ze zbiorów Izby Pamięci w Bolimowie oraz Muzeum w Łowiczu; „Napoleon I Bonaparte w 215 rocznicę utworzenia Księstwa Warszawskiego” - wystawa z kolekcji Edwarda Grobelnego z okazji 115-lecia Muzeum Łowiczu; „Z wodą, gajem i chorągwią. Wielkanocne chodzenia na Mazowszu” - wystawa fotograficzna w opracowaniu Działu Etnografii Muzeum Mazowieckiego w Płocku; „AWERS/REWERS. Po drugiej stronie pejzażu” - wystawa malarstwa Magdaleny Laskowskiej i Karoliny Matyjaszkowicz; "Moje... poszukiwania, inspiracje, emocje" - wystawa malarstwa łowickiej artystki, Agnieszki Kopczyńskiej; „W stronę Kaszub” – wystawa haftu i ceramiki z Nadbałtyckiego Centrum Kultury w Gdańsku; wystawa „Dariusz Młynarczyk – TRYPTYK MUZEALNY – malarstwo / rzeźba”; „II Triennale wycinanki ludowej województwa łódzkiego” - wystawa prezentowała prace 52 uczestników konkursu zorganizowanego w ramach projektu dofinansowanego z MKiDN.

Rok 2023: „Bo liczy się pasja...” - wystawa ze zbiorów łowickich kolekcjonerów; „KULminacje. Najcenniejsze dzieła z kolekcji Katolickiego Muzeum Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II” – wystawa współorganizowana z Łódzkim Domem Kultury; „Poszli nasi w bój bez broni...” - wystawa w 160. rocznicę Powstania Styczniowego; „Wystawa o wystawach...” zorganizowana przez łowicki oddział Archiwum Państwowego w Warszawie; wystawa poplenerowa prac malarskich i graficznych członków Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych „Tacy Sami” w Parmie; „Cudne manowce” – wystawa ceramiki artystycznej Jadwigi Dębskiej; wystawa prac malarskich uczniów Liceów Plastycznych Regionu Mazowieckiego zorganizowana przez Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Łodzi; „A może teatr... w skansenie?” - wystawa poświęcona trzem dramaturgom – Pierre’owi Marivaux, Stanisławowi Wyspiańskiemu oraz Sławomirowi Mrożkowi przygotowana przez uczniów ZSP nr 3 im. W. S. Reymonta w Łowiczu; „To prawda...” – wystawa fotografii Jerzego Boreckiego; „Chagall” - wystawa prac graficznych z kolekcji prywatnej zorganizowana przez Łódzki Dom Kultury; „Picasso / Miró” - wystawa prac graficznych z kolekcji prywatnej zorganizowana przez Łódzki Dom Kultury; „Blisko – Daleko” - wystawa prac graficznych Karoliny Zimnej-Stelmaszewskiej. Ponadto przygotowano 2 wystawy czasowe dla innych instytucji: „Łowicki strój ludowy – tradycja żywa” – wystawa prezentowana w Centrum Folkloru Polskiego „Karolin; „II Triennale wycinanki ludowej województwa łódzkiego” – wystawa prezentowana w Muzeum Okręgowym w Sieradzu w 2023 r.;

- realizowano działania edukacyjne polegające na oprowadzaniu grup wycieczkowych po Muzeum w Łowiczu i Skansenie w Maurzycach, prowadzeniu lekcji i warsztatów muzealnych dla dzieci i młodzieży szkolnej, osób dorosłych oraz warsztaty rodzinne z zakresu historii, kultury i sztuki ludowej. Dodatkowo z dziećmi w wieku przedszkolnym realizowano specjalną ofertę lekcyjną pn. „Przedszkolaki w muzeum”. Przykładowo w 2022 r. przeprowadzono 162 zajęcia dla 3060 uczestników (w tym warsztaty w ramach projektu pn. „II Triennale wycinanki ludowej województwa łódzkiego” dofinansowanego z MKiDN) i odpowiednio w 2023 roku 168 zajęć dla 3241 uczestników;
- wymiar edukacyjny miały też wydarzenia organizowane w muzeum i skansenie, takie jak: Majówka w skansenie, Noc Muzeów, Dzień Dziecka, Sobótki, Niedziele w skansenie, Święto Matki Boskiej Zielnej, Europejskie Dni Dziedzictwa, Pożegnanie

lata w skansenie. Oprócz w/w działań w mediach społecznościowych publikowano posty na tematy wystawiennicze, edukacyjne i popularyzatorskie.

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

Formą wspierania przez Samorząd Województwa Łódzkiego działań mających na celu propagowanie dziedzictwa kulturowego Łowicza było zawieranie umów promocyjnych z instytucjami kultury z terenu powiatu łowickiego. W latach 2022 - 2023 dotyczyły one następujących wydarzeń: „Łowickie Żniwa 2022” Centrum Kultury, Turystyki i Promocji Ziemi Łowickiej – 17.07.2022 r.; „Tropem Wilczym. Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych” Centrum Kultury, Turystyki i Promocji Ziemi Łowickiej – 05.03.2023 r.; „Łowicki Festiwal Gier Planszowych” Centrum Kultury, Turystyki i Promocji Ziemi Łowickiej / ŁDK – 16.12.2023 r.

- ***Wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć***

Przedszkola i szkoły miejskie

Przedszkola i szkoły miejskie w latach 2022 – 2023 organizowały następujące zajęcia mające na celu wspieranie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego:

- Przedszkole nr 3 „Pszczółka Maja” prowadziło zajęcia edukacyjne we wszystkich grupach wiekowych o tematyce – „Moja mała ojczyzna – Łowicz”, zorganizowało wyjście do Muzeum – Skansenu, dzieci ze starszych grup (5 – 6 latki) brały udział w zorganizowanych przez łowickie muzeum lekcjach oraz warsztatach edukacyjnych, na terenie przedszkola zorganizowano kącik łowicki, na każdej Sali umieszczona jest gazetka o tematyce „Moje miasto Łowicz”, zorganizowane zostały wycieczki i spacerunki krajoznawcze po Łowiczu – zapoznanie z zabytkami, przedszkole brało udział w konkursie „Łowicka Szopka Bożonarodzeniowa”;
- Szkoła Podstawowa nr 7 im. Jana Pawła II z Oddziałami Integracyjnymi organizowała i brała udział w: obchodach 77 rocznicy akcji Uwolnić „Cyfrę” zwanej „łowickim” Małym Arsenalem; projekcie edukacyjnym w klasach III „Jestem małym patriotą” którego głównym celem było rozwijanie tożsamości narodowej, regionalnej oraz budzenie szacunku do swojego miasta i kraju – w ramach zaplanowanych działań uczniowie m.in. stworzyli prezentację „Zabytki Łowicza” oraz zwiedzali krypty prymasowskie w bazylice katedralnej; zwiedzanie ruin zamku prymasowskiego w Łowiczu; udział w akcji porządkowania cmentarza prawosławnego i kwater

wojennych z 1939 roku przy ul. Listopadowej w Łowiczu oraz odwiedzanie grobów żołnierzy; udział w kweście na rzecz ratowania zabytkowych grobów; uczczenie pamięci bohatera powstania listopadowego – Artura Zawiszy Czarnego poprzez złożenie kwiatów i zapalenie zniczy przed pomnikiem; udział w konkursie na kartkę świąteczno – noworoczną „Niech Wom się darzy” organizowanym przez Muzeum w Łowiczu; udział w biegu Papieskim i biegu Tropem Wilczym; udział w cyklicznych uroczystościach upamiętniających Narodowe Święto Niepodległości i Święto uchwalenia Konstytucji 3 Maja; organizacja Turnieju Historycznego; udział w Narodowym Czytaniu 2023 „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej w ruinach zamku prymasowskiego z udziałem uczniów szkoły; wycieczki krajoznawcze upowszechniające tematykę dziedzictwa kulturowego; udział w akcji Żonkile organizowanej w 80 rocznicę powstania w getcie warszawskim; wizyty poszczególnych klas w Muzeum w Łowiczu i uczestniczenie w szeregu lekcji muzealnych; udział w wystawie multimedialnej na temat powstania styczniowego; organizacja szkolnego konkursu plastycznego pod tytułem „Jan Paweł II w Łowiczu” z okazji 24 rocznicy przyjazdu św. Jana Pawła II do Łowicza;

- Przedszkole Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi „Jaś i Małgosia” w każdym roku szkolnym realizuje program patriotyczny „Ziemia moja planeta”. W programie zawarte są zagadnienia dotyczące patriotyzmu zarówno globalnego, jak i regionalnego. Dzieci cyklicznie uczestniczą w zajęciach, na których omawiane jest znaczenie dziedzictwa kulturowego. W przedszkolu corocznie organizowane są uroczystości z okazji 11 Listopada i 3 Maja, odwiedziny w Muzeum w Łowiczu, uczestnictwo w Apelu Poległych w dniu 1 września na cmentarzu na ul. Listopadowej, organizacja konkursów piosenki patriotycznej i regionalnej;
- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki organizowała i brała udział w: lekcjach muzealnych (Historia wokół nas - Muzeum w Łowiczu, skansen łowicki przy gmachu muzeum; Sztuka ludowa Łowicza - wystawa etnograficzna, historia budynku obecnego muzeum; Wystawa plenerowa Słynni Łowiczanie - Stary Rynek; Folklor łowicki, poznanie ozdób, którymi kiedyś dekorowano wiejskie chaty; samodzielne przygotowywanie kartki z łowickim kogucikiem). Podczas realizacji poszczególnych tematów na lekcjach historii przedstawiane były elementy związane z historią miasta (najważniejsze wydarzenia z historii Łowicza, najważniejsze zabytki, mapa, herb i flaga, folklor i tradycje Łowicza i regionu oraz ważne postacie związanymi z historią

- miasta, Łowicz stolicą Polski w XVI i XVII wieku, Łowicz w kapitule najstarszych miast i miasteczek w Polsce, Akcja Uwolnić Cyfrę, Łowicz - miastem czterech kultur; polskiej, rosyjskiej, niemieckiej i żydowskiej i czterech wyznań, historia Anioła Warszawy - Stefana Starzyńskiego i jego związki z naszym miastem). Na zajęciach wiedzy o społeczeństwie zrealizowano projekt multimedialny "Łowicz nasze miasto", którego głównym założeniem było bliższe poznanie miasta oraz kształtowanie tożsamości regionalnej. Jednym z celów projektu była popularyzacja ciekawych miejsc, obiektów i zabytków promujących Łowicz. Uczniowie w swoich prezentacjach pokazywali różnorodne dziedziny związane z naszym miastem, w tym zabytki naszego miasta, kultura, folklor, tradycje oraz lokalne uroczystości. Na lekcjach muzyki w klasach szóstych i klasie 2 przeprowadzono zajęcia w Izbie Łowickiej omawiając tematykę folkloru i tradycji związanych z miastem. Uczniowie wykonali pracę o regionie Łowickim. Ponadto szkoła realizowała następujące konkursy, wystawy i inne działania edukacyjne, mające na celu ochronę dziedzictwa kulturowego: tradycje i zwyczaje łowickie - zajęcia w szkolnej izbie tradycji; warsztaty wielkanocne w Muzeum w Łowiczu i zwiedzanie Muzeum; warsztaty na temat: Przygotowanie do świąt Wielkiej Nocy i tradycje z tym związane; organizowanie pieszych wycieczek po mieście o następującej tematyce: Bitwa nad Bzurą - cmentarz katedralny: kwatera wojskowa, Łowicz podczas II wojny światowej - getto żydowskie w Łowiczu, historia Alek Sienkiewicza - pomnik Artura Zawiszy, zabytki łowickie inspirowane sztuką antyczną: poczta, ratusz, kościół ewangelicki, ruiny łowickiego zamku – historia miasta, poznanie ciekawych miejsc i łowickich legend; zwiedzanie skansenu łowickiego i izby łowickiej; przy okazji święta 1 listopada składanie kwiatów na Grobie Nieznanego Żołnierza i pod Pomnikiem Synom Ziemi Łowickiej Bojowników o Niepodległość; zorganizowanie akademii pod nazwą Majowe Trio - Tadeusz Kościuszko w Łowiczu;
- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Adama Mickiewicza organizowała i brała udział w: wycieczkach w Kryptach w Katedrze; wycieczce rowerowej do Nieborowa oraz spotkaniu z p. Joanną Bolimowską na temat zwyczajów ludowych związanych z Bożym Narodzeniem; udział uczniów i nauczycieli w corocznej Kweście PTTK na Rzecz Ratowania Zabytkowych Grobów Łowickich Cmentarza oraz udział w akcji porządkowania Cmentarza Ewangelicko-Augsburskiego w Łowiczu; działania mające na celu promowanie kultury lokalnej oraz przybliżanie dziedzictwa lokalnego naszej najbliższej okolicy (omawianie folkloru łowickiego na tle innych społeczności

etnicznych naszego kraju, przybliżenie gwary, lokalnych potraw, świąt, strojów ludowych oraz rękodzieła); działania mające na celu przybliżenie uczniom miejsc godnych zobaczenia i odwiedzenia w mieście i regionie zakończone wykonaniem przez uczniów biuletynów informacyjnych o Łowiczu z zaznaczonymi obiektami, ich opisami, zdjęciami i mapą jak do nich dotrzeć. Cały projekt trwał 1,5 miesiąca i odbywał się w ramach tematów: Moja mała ojczyzna oraz Poznając region, w którym mieszkam;

- Przedszkole Nr 1 „Stokrotka” organizowało i brało udział w: realizacji projektu edukacyjnego „Łowicz-moja mała Ojczyzna”; spotkaniach z twórcami ludowymi; udział dzieci w cyklicznych wyjściach do Biblioteki Pedagogicznej na zajęcia tematyczne; wyjazdowych wycieczkach do pobliskich muzeów - Maurzyce, Nagawki, pałac w Nieborowie; organizacji uroczystości przedszkolnych z okazji 11 listopada - rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości, 3 Maja - rocznicy uchwalenia Konstytucji; corocznym zapalaniu zniczy na grobach żołnierzy poległych w czasie wojny; udział w uroczystościach organizowanych przez władze miasta m.in. „Uwolnić Cyfrę”; udział w konkursach międzyprzedszkolnych i organizowanych przez inne instytucje - ŁOK, Biblioteka Miejska, Biblioteka Pedagogiczna; przeprowadzanie zajęć edukacyjnych;
- Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Marii Konopnickiej organizowała i brała udział w: warsztatach wycinankarskich dla uczniów klas 1-4 - współpraca z Muzeum w Łowiczu (dofinansowanie ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury); wspieraniu i upowszechnianiu tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji na zajęciach edukacyjnych; wieczorku patriotycznym; wycieczkach po Łowiczu i okolicach (zabytki, groby żołnierskie, Muzeum); udział uczniów i szkolnego pocztu sztandarowego w miejskich uroczystościach patriotycznych (Narodowe Święto Niepodległości, Święto Narodowe Trzeciego Maja, rocznica wybuchu II wojny światowej, rocznica akcji „Uwolnić Cyfrę”);
- Przedszkole nr 2 „Pod Tęczą” organizowało i brało udział w: serii zajęć edukacyjnych w Muzeum w Łowiczu: (Kolory muzeum – opowieść o łowickiej sztuce ludowej, wielobarwnym stroju, wycinankach, pająkach... Zajęcia z warsztatami plastycznymi dla dzieci w wieku przedszkolnym, Moda z malowanej skrzyni - strój łowicki... Zajęcia z warsztatami plastycznymi: kolorowanka, Papierowy zawrót głowy - wycinanka

łowicka... Zajęcia z warsztatami plastycznymi – tworzenie wycinanki, Kręć się, kręć wrzeczono - tkanina w stroju łowickim... Zajęcia z warsztatami: tkanie na ramkach tkackich); wycieczkach do katedry, skansenu w Maurzycach, warsztatach z twórcami ludowymi w Bednarach. Przedszkole organizowało uroczystości związane z obchodami świąt narodowych: prezentacje, konkursy recytacyjne i konkursy piosenki związanej tematycznie ze świętami, utrwalanie wiadomości związanej z tożsamością narodową i symbolami. Organizowało również gry terenowe w mieście w poszukiwaniu pomników, tablic pamiątkowych;

- Przedszkole Integracyjne nr 6 „Pod świerkami” organizowało i brało udział w: zajęciach we wszystkich 6 grupach, tj. spacerach i wycieczkach po Łowiczu; realizacji programów opracowanych samodzielnie lub we współpracy – Międzynarodowy Projekt Edukacyjny „Piękna nasz Polska cała” oraz „Polska jest piękna” – program dla grupy 5 i 6 latków;

Powiat Łowicki

W okresie sprawozdawczym. W latach 2022 - 2023 Powiat Łowicki realizował działania edukacyjne, których oferta dotyczyła oprowadzania grup wycieczkowych po Muzeum w Łowiczu i Skansenie w Maurzycach, prowadzeniu lekcji i warsztatów muzealnych dla dzieci i młodzieży szkolnej, osób dorosłych oraz warsztaty rodzinne z zakresu historii, kultury i sztuki ludowej. Dodatkowo z dziećmi w wieku przedszkolnym realizowano specjalną ofertę lekcyjną pn. „Przedszkolaki w muzeum”.

PTTK Oddział w Łowiczu

W 2022 r. przeprowadzono 162 zajęcia dla 3060 uczestników (w tym warsztaty w ramach projektu pn. „Triennale wycinanki ludowej województwa łódzkiego” dofinansowanego z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego) i odpowiednio w 2023 r. 168 zajęć dla 3241 uczestników.

Wymiar edukacyjny miały także wydarzenia organizowane w Muzeum i Skansenie, w tym m.in. Majówka w Skansenie, Noc Muzeów, Dzień Dziecka, Sobótki, Niedziele w Skansenie, Święto Matki Boskiej Zielnej, Europejskie Dni Dziedzictwa, Pożegnanie lata w Skansenie.

W 2022 r. i 2023 r. Koło Przewodników Terenowych im. Anieli Chmielińskiej, działające w strukturach Polskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego Oddział w Łowiczu zorganizowało kolejne spacer historyczne w ramach obchodów Dnia Dziecka. Przewodnicy oprowadzali dzieci wraz z rodzicami szlakiem legend i ciekawostek łowickich.

Projekt zorganizowany został w ramach zadania publicznego współfinansowanego przez Urząd Miejski w Łowiczu.

Kierunek działań

Rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym

Zadania

- *Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów wpisanych do ewidencji zabytków*

Miasto Łowicz na bieżąco prowadzi monitoring i weryfikację obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza.

Kierunek działań

Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej

Zadania

- *Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego*

W okresie sprawozdawczym, tj. w latach 2022 – 2023, Miasto Łowicz nie brało udziału we wprowadzeniu zintegrowanego systemu informacji wizualnej obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego. Z informacji uzyskanych z Powiatu Łowickiego wynika, że również nie brał udziału we wprowadzeniu ww. systemu.

- *Tworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej*

W okresie sprawozdawczym, tj. w latach 2022 – 2023, Miasto Łowicz nie prowadziło działań związanych z tworzeniem i modernizacją elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej. Z informacji uzyskanych z Powiatu Łowickiego wynika, że na terenie Miasta Łowicza również nie prowadził działań w tworzeniu i modernizacji elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.

5. Obiekty i obszary reprezentatywne na terenie miasta Łowicza

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020 – 2023 zawiera listę obiektów i obszarów reprezentatywnych na terenie województwa łódzkiego, z których 7 znajduje się w Łowiczu. Są to wyselekcjonowane zbiory zabytków o szczególnym znaczeniu dla krajobrazu kulturowego i tożsamości regionu. Należą do nich:

- układ urbanistyczny, Stare Miasto; stan zachowania na 2020 r. – dobry; rekomendowane działania: kontynuacja rewaloryzacji/rewitalizacji,
- zespół klasztorny pobernardyński, ul. Stanisławskiego 31; stan zachowania na 2020 r. – średni -; rekomendowane działania: kompleksowa rewaloryzacja/rewitalizacja,
- ratusz, Stary Rynek 1; stan zachowania na 2020 r. – bardzo dobry; rekomendowane działania: bieżące prace utrzymaniowe,
- kolegiata (bazylika katedralna) Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja, Stary Rynek; stan zachowania na 2020 r. – bardzo dobry; rekomendowane działania: lokalne działania konserwatorsko – remontowe,
- kościół parafialny św. Ducha i św. Małgorzaty, ul. Długa 1; stan zachowania na 2020 r. – dobry +; rekomendowane działania: lokalne działania konserwatorsko – remontowe,
- kościół parafialny pijarów NPM i św. Wojciecha, ul. Pijarska 2; stan zachowania na 2020 r. – dobry; rekomendowane działania: kontynuacja rewaloryzacji/rewitalizacji;
- kościół filialny św. Leonarda i Małgorzaty, ul. Sienkiewicza 1; stan zachowania na 2020 r. – dobry +; rekomendowane działania: lokalne działania konserwatorsko – remontowe.

6. Środki finansowe uzyskane na realizację Programu

Z art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) wynika, że w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Ponadto sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Zgodnie z art. 73 ww. ustawy podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie albo będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zgodnie z art. 74 przedmiotowej ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa jest udzielana ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Zgodnie z art. 81 ww. ustawy w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Źródłem finansowania w okresie sprawozdawczym zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami były:

- środki własne Samorządu Miejskiego i Powiatowego oraz prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych, a także Parafii i Kościołów znajdujących się na terenie miasta Łowicza;
- środki Samorządu Województwa Łódzkiego;
- środki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego;
- środki Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego ;
- środki Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

6. Podsumowanie

W okresie sprawozdawczym podejmowano szereg działań związanych z dbałością o zachowanie istniejących walorów zabytkowych oraz wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego w polityce rozwoju miasta. Podjęto działania związane z zahamowaniem degradacji substancji zabytkowej, kształtowaniem atrakcyjnego wizerunku Łowicza oraz ze zwiększeniem atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych. Szereg instytucji podejmowało starania o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków. Niestety wiele złożonych wniosków o dotacje nie uzyskało dofinansowania.

W sprawozdaniu wskazano w jaki sposób kształtował się rozwój i promocja walorów turystycznych, z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych, bogactwa przyrody oraz regionalnej tradycji. Przedstawiono wysoką aktywność instytucji kultury oraz wielu działań edukacyjnych w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego. Na uwagę zasługuje wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć w miejskich szkołach i przedszkolach.

Cykliczność podejmowanych działań, z uwzględnieniem historii i tradycji miasta Łowicza pozwoliło w miarę posiadanych sił i środków budżetowych na osiągnięcie zamierzonych efektów, w tym w szczególności zwiększenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Ponadto zaczęto dostrzegać ważną rolę walorów krajobrazowych i turystycznych. W oparciu o zabytkowe obiekty i obszary zaczęto rozwijać funkcje turystyczne.

Miasto Łowicz jest regionem o wyjątkowym i bogatym dziedzictwie kulturowym. Obszar miasta Łowicza w zakresie walorów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał. Ma to związek z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią i istnieniem wielu cennych obiektów reprezentujących różne kultury. Niewątpliwie czynnikiem wyróżniającym miasto na tle innych są bogate tradycje regionu, folklor, uroczysta procesja Bożego Ciała, bardzo duża liczba obiektów zabytkowych, które są niezwykle cenne z punktu widzenia dorobku kulturowego kraju.

Wśród słabych stron Łowicza należy zwrócić uwagę na zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych oraz niedostosowanie sposobu ich użytkowania do ich charakteru, a także niewystarczające środki finansowe w stosunku do potrzeb na ochronę i rewaloryzację obiektów i obszarów zabytkowych.

Miasto Łowicz stara się świadomie zarządzać zasobami dziedzictwa kulturowego i je skutecznie wykorzystywać, co w połączeniu z promocją przyczyni się do rozwoju miasta.